

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

до комплексного державного екзамену з української мови
на здобуття ОР “Бакалавра” для студентів денної форми навчання, напрямів
підготовки **6.020303 Філологія (польська мова і література),**
6.020303 Філологія (чеська мова і література)

2018-2019 н.р.

1. Українська мова – національна мова українського народу, одна із форм національної культури. Місце української мови серед інших слов'янських мов. Закон про мови в Україні.
2. Сучасна українська літературна мова як предмет наукового вивчення.
3. Українська літературна мова як унормована, відшліфована форма загальнонародної мови.
4. Писемна і усна форми сучасної української літературної мови: функціональні стилі сучасної української літературної мови. Колоритно-стильові різновиди мовлення.
5. Значення творчості І. П. Котляревського в історії української літературної мови.
6. Мова творів Т. Г. Шевченка. Роль Т. Г. Шевченка в історії української літературної мови.
7. Роль українських письменників післяшевченківського періоду в розвитку української літературної мови.
8. Діалекти української мови, характеристика їх фонетичних, граматичних та лексичних рис.
9. Фонетика української мови як учення про її звукову систему, артикуляційні та акустичні характеристики звуків і закономірності їх сполучуваності.
10. Фонологія як учення про систему фонем української літературної мови. Поняття фонем. Конститутивна, ідентифікаційна, дистинктивна її функції. Інваріант та варіанти фонем – факультативні, позиційні, комбінаторні.
11. Голосні фонем сучасної української літературної мови в їх звукових виявах. Основні класифікації і характеристика приголосних фонем української мови. Фонетична та фонематична транскрипції. Основні фонетичні одиниці мовлення: звук, склад, фонетичне слово, фраза.
12. Склад як фонетичне явище. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів. Фонетичне членування слова і складоподіл.
13. Наголос в українській мові. Роль наголосу у розрізненні слів та їх форм. Головний і побічний наголоси в українській мові. Слова з рухомим і нерухомим наголосом. Проклітики і енклітики. Логічний та емпатичний наголоси.
14. Спрощення в групах приголосних. Асиміляція і дисиміляція приголосних та їх різновиди.
15. Чергування, види чергувань.
16. Орфоепія. Вимова та правопис. Орфоепія та культура усного мовлення. Типи вимовних помилок. Суспільне значення орфоепічних норм. Причини відхилень від орфоепічних норм. Вимова голосних.
17. Графіка української мови. Поняття графеми. Український алфавіт. Співвідношення між буквами українського алфавіту і фонемами української літературної мови. Звукове значення букв. Вимова дзвінких і глухих приголосних, вимова губних звуків, вимова африкат, вимова м'яких і пом'якшених приголосних. Вимова звукосполучень. Види шиплячих.

- 18.Українська орфографія. Принципи української орфографії, їх роль і місце в правописній системі української мови. Короткі відомості з історії української орфографії. Нова редакція “Українського правопису”.
- 19.Правопис слів іншомовного походження. Особливості вимови слів іншомовного походження.
- 20.Правопис складних слів. Вживання великої букви. Правопис прізвищ і географічних назв.
- 21.Слово як основна лексична одиниця мови. Поняття лексеми. Слово і поняття. Відмінність слова від морфеми і словосполучення.
- 22.Типи лексичних значень слів в українській мові. Слова однозначні і багатозначні. Пряме і переносне значення слів. Основні типи переносних значень слів. Терміни.
- 23.Омоніми. Види омонімів. Міжмовні омоніми. Пароніми в словнику сучасної української літературної мови, їх стилістична роль.
- 24.Синоніми, їх типи, стилістичні функції. Антоніми.
- 25.Лексика сучасної української літературної мови з погляду її походження. Основні лексичні ряди української мови за її походженням.
- 26.Активна і пасивна лексика сучасної української літературної мови. Лексика сучасна і застаріла. Архаїзми, історизми. Неологізми в українській мові. Художньо-індивідуальні неологізми.
- 27.Використання різних стилістичних категорій української лексики (загальноживана, суспільно-політична, специфічно-побутова, виробничо-професійна, наукова). Емоційна лексика. Діалектизми, жаргонізми, арготизми.
- 28.Фразеологія української літературної мови. Типи фразеологізмів.
- 29.Джерела української фразеології. Фразеологічні словники української мови.
- 30.Українська лексикографія як теорія і практика укладання словників української мови. Типи словників. Характеристика найважливіших з них. Історія української лексикографії.
- 31.Словотвір як особливий розділ науки про мову. Зв'язок словотвору з морфологією, синтаксисом і лексикологією. Словотвір – особлива підсистема мови.
- 32.Морфеміка як розділ мовознавства, що вивчає морфемну будову слова. Типи морфем української мови. Історичні зміни в морфемній будові слів.
- 33.Словотвір. Синхронія і діахронія у словотворі. Поняття словотвірної похідності. Перспективний і ретроспективний підходи до словотвору. Співвідношення понять похідності і подільності слів.
- 34.Словотвірний і морфемний аналізи, завдання кожного з них. Проблеми словотвірної синтезу.
- 35.Поняття про морфонологію. Морфологічні особливості українського словотворення.
- 36.Способи словотвору.
- 37.Будова системи синхронного словотвору. Похідне слово – основна одиниця словотвірної системи. Комплексні одиниці системи словотвору – словотвірна пара, словотвірний тип, словотвірна категорія, словотвірна парадигма, словотвірний ланцюжок і словотвірне гніздо.
- 38.Словотвір основних частин мови в українській мові. Словотвір іменників, словотвір прислівників. Словотвір дієслів.
- 39.Словотвірні словники: словники морфем, гніздові словники, інверсійні словники.

40. Граматика української мови як учення про її морфологічну й синтаксичну будову. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична категорія, граматична форма.
41. Частини мови, принципи виділення їх на основі категоріального лексичного значення, морфологічних ознак, типової синтаксичної функції і особливостей словотворення. Повнозначні і неповнозначні частини мови.
42. Значення іменників як слів, що виражають предметність. Їх морфологічні ознаки і синтаксична роль. Лексико-граматичні категорії іменників (власні і загальні, назви істот і неживих предметів, конкретні й абстрактні, з речовими значеннями).
43. Категорія роду іменників, її морфологічне, синтаксичне і лексичне вираження. Іменники спільного та подвійного роду. Хитання в роді іменників.
44. Категорія числа, її значення і граматичні засоби вираження. Іменники, що вживаються тільки в однині або множині. Залишки форм двоїни у сучасній українській мові.
45. Категорія відмінка. Система відмінків у сучасній українській мові. Основні значення відмінків.
46. Лексичне значення, головні морфологічні ознаки і синтаксична роль прикметників. Лексико-граматичні групи прикметників (якісні, відносні, присвійні). Взаємопереходи між розрядами прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників (синтетичні й аналітичні форми). Повні та короткі прикметники. Утворення нових нестягнених і стягнених форм прикметників. Субстантивація.
47. Числівники. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Семантичні групи числівників. Морфологічні групи числівників: прості, складні, складені. Відмінювання і особливості вживання різних груп числівників, синтаксичні функції і зв'язки з іменниками.
48. Лексико-граматична характеристика займенників. Групи займенників за значенням. Відмінювання займенників і їх правопис. Прономіналізація.
49. Прислівник у системі частин мови. Морфологічні ознаки і синтаксична роль прислівників. Означальні і обставинні прислівники. Перехід у прислівники різних частин мови (адвербіалізація).
50. Питання про місце слів категорії стану в системі частин мови, розгляд її в шкільному підручнику.
51. Лексичне значення, головні морфологічні ознаки і синтаксична роль дієслів. Інфінітив. Типи дієслівних основ.
52. Категорія виду дієслова, її значення і творення.
53. Перехідні і неперехідні дієслова. Категорія дієслівного стану. Поділ дієслів на дієвідміни.
54. Категорія особи дієслова, її значення і морфологічне вираження.
55. Безособові дієслова. Дієвідмінювання дієслів. Теперішній і минулий час дієслів (з історичною довідкою про походження сучасних форм минулого часу).
56. Категорія часу, форми майбутнього часу (з історичним поясненням).
57. Дійсний, умовний, наказовий способи дієслів, їх значення і утворення.
58. Дієприкметник. Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль, творення.
59. Дієприслівник. Значення дієприслівників доконаного виду і недоконаного, їх творення і синтаксична роль.

60. Прийменники як службові слова, що виражають відношення між повнозначними словами. Морфологічний склад прийменників. Вживання прийменників з певними відмінками іменників та субстантивованих слів.
61. Сполучники як службові слова, що виражають зв'язок між словами і реченнями. Функції сурядних і підрядних сполучників, їх групи. Розмежування сполучників і сполучних слів.
62. Части та їх функції в реченнях. Групи часток за значенням. Правопис часток.
63. Вигуки, їх роль в реченні. Групи вигуків за значенням.
64. Речення як основна одиниця мови і мовлення. Речення і судження. Члени речення і судження. Основні ознаки речення.
65. Словосполучення та їх типи (синтаксичні, лексичні, фразеологічні). Види словосполучень за морфологічними ознаками утворюючих їх членів.
66. Типи підрядного зв'язку у структурі простого речення (узгодження, керування, прилягання).
67. Типи речень за метою висловлювання (прості, складні, прості двоскладні і односкладні речення).
68. Підмет як головний член двоскладного речення. Структурні типи підметів та способи їх вираження.
69. Присудок як головний член двоскладного речення. Простий дієслівний присудок: ускладнені форми простого присудка.
70. Дієслівний складений присудок.
71. Іменний складений присудок та його структурні типи.
72. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямий і непрямий додаток.
73. Означення як синтаксичне вираження атрибута. Узгоджені означення, способи їх вираження.
74. Прикладка як особлива форма означення. Типи прикладок за значенням і формою.
75. Обставини як синтаксичне вираження різних ознак і відношень дії або стану. Типи обставин за значенням.
76. Поняття про односкладні речення. Означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові односкладні речення. Номінативні речення.
77. Неповні речення, їх структурні різновиди та стилістичні функції. Особливості пунктуації в неповних реченнях на місці неназваного члена. Еліптичні речення.
78. Однорідні члени речення. Сполучники при однорідних членах, узагальнюючі слова.
79. Поняття про відокремлення означень та обставин, умови їх відокремлення. Відокремлення прикладок.
80. Вставні і вставлені слова, словосполучення і речення. Звертання і вокативні речення.
81. Складне речення. Визначальні структурно-синтаксичні ознаки складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення.
82. Складносурядні речення. Змістові відношення між частинами складносурядних речень.
83. Складнопідрядне речення. Головна і підрядна частина як структурно-сміслова єдність. Способи зв'язку частин складнопідрядного речення. Принципи класифікації складнопідрядних речень.
84. Складнопідрядні речення з означальною підрядною частиною.
85. Складнопідрядні речення із з'ясувальною частиною.

- 86.Складнопідрядні речення з кількома підрядними.
- 87.Складнопідрядні речення з означальною підрядною частиною.
- 88.Складні речення з сурядністю і підрядністю.
- 89.Безсполучникові складні речення, синонімічні до сполучникових складносурядних.
Безсполучникові складні речення, синонімічні до сполучникових складнопідрядних.
- 90.Складне речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.
- 91.Період. Структурні типи періоду складнопідрядної будови.
- 92.Пряма, непряма і невласне-пряма мова. Заміна прямої мови непрямою.
- 93.Нові напрямки у розвитку синтаксису: комунікативний, семантичний, функціональний.
- 94.Основи сучасної української пунктуації. Система розділових знаків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми українського словотвору / За ред. В. Грещука. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 720с.
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків: Вид-во ХНУ, 1987. – 136с.
3. Арполенко Г. П. та ін. Числівник української мови. – К.: Наук. думка, 1980. – 241с.
4. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл. – М.: Наука, 1976. – 383с.
5. Бабич Н. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – С.3-61.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004. – 364с.
7. Ващенко В. С. Українська лексикологія: Семантико-стилістична типологія слів. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. – 127с.
8. Ващенко В. С. Українська семасіологія: Типологія лексичних значень. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1981. – 67с.
9. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368с.
10. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. – К.: Наукова думка, 1992. – 224 с.
11. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наук. думка, 1988. – 256с.
12. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368с.
13. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. – К.: Наук. думка, 1980. – 285с.
14. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови. – К.: Наукова думка, 1987 – 231 с.
15. Грещук В. В. Український відприкметниковий словотвір. – Івано-Франківськ: Плай, 1995. – 208с.
16. Гумецька Л. Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958. – 298с.
17. Державна програма розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року (від 12.02.1991) // Новий час. – 1991. – 18 квітня – С.3-6.

18. Дятчук В. В., Пустовіт Л. О. Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1983. – 156с.
19. Ермакова О. П. Лексические значения производных слов в русском языке. – М.: Русский язык, 1984. – 152 с.
20. Загальна та експериментальна фонетика. – К., 2001. – 460с.
21. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Монографія. – Донецьк: ДДУ, 1996. – 437с.
22. Закон Української РСР “Про мови в УРСР”, введений в дію з 1.01.1990 р. // Радянська Україна. – 1989. – №253 (3 листопада). – С.1-2.
23. Звегинцев В. А. Семасиология. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1957. – 322с.
24. Земская Е. А. Современный русский язык: Словообразование. – М.: Просвещение, 1973. – 304с.
25. Золотова Г. А., Онипенко Н. К., Сидорова М. Ю. Коммуникативная грамматика русского языка. – М., 1998. – 528 с.
26. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 218с.
27. Історія української мови. Морфологія / Ред. В. Німчук. – К.: Наук. думка, 1978. – 539с.
28. Історія української мови. Фонетика / М. Жовтобрюх, В. Русанівський та ін. – К.: Наук. думка, 1979. – 367с.
29. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української мови: навч. посібник. – Одеса: Чорномор’я, 1996. – 144с.
30. Ковалик І. І. Вчення про словотвір: Вибрані праці. – Івано-Франківськ – Львів: Місто НВ, 2007. – 404с.
31. Ковалик І. І. Питання українського і слов’янського мовознавства: Вибрані праці. – Львів – Івано-Франківськ, 2008. – 496с.
32. Ковалик І. І. та ін. Методика лінгвістичного аналізу тексту. – К.: Вища школа, 1984. – 119с.
33. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. – К.: Вища школа, 1987. – 352 с.
34. Кононенко В. І. Мова. Культура. Стиль. – Івано-Франківськ: 2002. – 380с.
35. Кочерган М. П. Слово і контекст. – Львів : Вид-во при ЛДУ видавничого об’єднання “Вища школа”, 1980. – 183 с.
36. Кочерган М. Вступ до мовознавства: Підручник. – К.: Академія, 2000.
37. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. – К.: Академія, 2003.
38. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Х.: Вища школа, 1977. – 114с.
39. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. – К.: Наук. думка, 1990. – 168с.
40. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови: Монограф. – К.: Наук. думка, 1992. – 416с.
41. Олексенко В. П. Словотвірні категорії суфіксальних іменників: Монографія. – Херсон: Айлант, 2001. – 240с.
42. Панько Т. І. Українське термінознавство: Підручник. – Львів: Світ, 1994. – 216с.
43. Перебийніс В. Кількісні та якісні характеристики системи фонем сучасної української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1970. – 272с.
44. Плющ Н. та ін. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: Навч. посібник. – К.: КНУ, 2002. – 173с.

45. Пономарів В. Практична стилістика сучасної української мови. – Тернопіль, 2001. – 242с.
46. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. – К.: Наук. думка, 1988. – 240с.
47. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. – К.: Наук. думка, 1971. – 315с.
48. Русская грамматика: В 2-т. – М., 1980.
49. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К., 1999. – 160с.
50. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. – К.: Наук. думка, 1973. – 280с.
51. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 670с.
52. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
53. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За ред. І. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 358с.
54. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1972. – 340с.
55. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О. Пономарева. – К.: Либідь, 1997.
56. Тоцька Н. І. Голосні фонемі української літературної мови. – К.: Вид-во КДУ, 1973. – 192с.
57. Ужченко В. Д. Українська фразеологія. – Х.: Основи, 1990. – 165с.
58. Українська лексика в історичному та ареальному аспекті. – К.: Наук. думка, 1991. – 184с.
59. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.
60. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка. – 1977. – 236с.
61. Чапля І. К. Прислівник в українській мові. – Харків: Вид-во ун-ту, 1960. – 123с.
62. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. – Харків: Акта, 2002. – 1054с.
63. Шинкарук В. Д. Нарис із синтаксису зв'язного мовлення. – Чернівці: Рідна мова, 1997. – 248с.
64. Штерн І. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. – К.: АртЕк, 1998. – 344с.